

SOURCE STUDIES AND HISTORIOGRAPHY

DOI: 10.46340/ephd.2020.6.1.7

Віталій Люлька

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ГАЗЕТА «ПРИКОРДОННИК УКРАЇНИ», ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ РУХІВ ДО УКРАЇНИ (1992-2018 РР.)

Vitalii Liulka

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3012-4939>

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

THE NEWSPAPER "BORDER GUARD OF UKRAINE" AS A SOURCE OF RESEARCH ON MIGRATION MOVEMENTS TO UKRAINE (1992-2018)

The article analyzes migration processes in Ukraine based on the use of specialized periodicals. We review the publication of the newspaper «Border Guard of Ukraine» on relevant topics from 1992 to 2018. It covers both transit migration and the attempts of migrants to stay permanently in Ukraine. Attention is drawn to the negative attitude of Ukrainian border officers in the early years of independence to cases of migration from the East. Gradually, neutral and positive articles on the migration theme began to appear on the pages of the newspaper «Border Guard of Ukraine», which indicates an understanding of the laws of migration processes and the possible benefits of migration for Ukraine.

Keywords: migration, refugees, tolerance, specialized press, state policy, Border Guard Service of Ukraine.

Аналіз міграційних процесів, є однією з найактуальніших тем у сучасних гуманітарних та суспільнознавчих науках. Особливо активно обговорюється міграція з країн мусульманського світу на Захід. Спробуємо висвітлити процес міграції мусульман до України. Одним із способів дослідити хід міграційних процесів є аналіз спеціалізованої преси. Теоретично, саме засоби масової інформації такого типу повинні дуже уважно стежити за процесами пов'язаними з міграцією та надавати експертну оцінку. Звернемо увагу на газету «Прикордонник України» (до 1995 р. мала назву «Пограничник Украины»), яка виходила протягом всього періоду української незалежності. Після розпаду Радянського Союзу, в Україні значно збільшилася протяжність кордону, і встановлення нової прикордонної служби відбувалося паралельно з появою значної кількості іноземців, які хотіли потрапити до України легально і нелегально. Оскільки часто оцінку ситуації, яка на той час складалася з мігрантами, надавали офіцери прикордонної служби, можна вважати, що це була офіційна позиція держави. Ми не будемо розглядати статті надруковані за всі роки Незалежності, звернемо увагу лише на ті, які найбільше характеризують позицію щодо міграції та які можуть певною мірою означати коригування даної позиції.

Розпочнемо аналіз газети «Прикордонник України», дописом майора М. Бабушкіна¹ про групу турок, що намагалися проникнути територією України до Польщі, з метою подальшої міграції до Німеччини. Цікавить нас в цій замітці те, що вказується не лише кількість нелегалів і звідки вони, але й досить докладний опис самої групи. Це вказує, що на 1992 р. нелегальний перетин кордону України з цілком транзитного способу потрапляння до країн Західної Європи був для прикордонників незвичним. Надалі подібні замітки з'являлися досить часто, в абсолютній кількості випадків обмежуючись кількістю і походженням порушників. Протягом всього періоду незалежності Україна

¹ Бабушкін, Н. (1995). Прерваний «транзит». *Пограничник Украины*, 25 (4329), 1.

виконувала функцію транзитної країни для міграційних потоків. Варто зазначити, що в окремі періоди відсоток серед мігрантів, які транзитом їхали на захід, і були затримані в Україні, і які цілеспрямовано мали мету залишитися на постійне проживання в Україні, суттєво відрізнявся.

Наступні кілька років, повторюються статті подібного змісту. Після затримання певної кількості нелегалів, стисло подається інформація звідки вони приїхали, та загальний негатив щодо міграції, як явища. Щоб зрозуміти позицію редакції газети, щодо затриманих осіб, можна не коментуючи кожну надруковану статтю окремо, вказати лише їх назви: «Україна – не прохідний двір», «Порушники кордонів беруть бранців», «Вояж, що не відбувся», «Чужинці в нашому домі», «Всією Європою проти нелегальної міграції». Часто, в означених статтях використовується художня стилістика, щоб у більш зневажливій формі схарактеризувати порушників кордону.

Важливе інтерв'ю дав у 1995 р. генерал-полковник Віктор Іванович Банних¹ (на той час в. о. Голови Державного комітету у справах охорони Державного кордону України). Він, характеризує ситуацію з нелегальною міграцією, відмічає характерні зміни. Якщо до 1995 р., більшою мірою приїздили на постійне місце проживання політемігранти з Афганістану, то на 1995 р. вже їхали з різних країн «Третього світу», використовуючи Україну, як транзитну територію, але інколи й залишалися в Україні. В інтерв'ю він давав негативну оцінку мігрантам, називаючи їх «Блукаючі сини Сходу», та висловлював переконаність, що вся злочинність має іноземне походження. Особливо негативно змальовувалися особи кавказького походження. Паралельно з тим відзначав важливість Закону України «Про біженців» 1993 р. Інтерв'ю характерне тим, що посадова особа безпосередньо висловлює своє ставлення до нелегальних мігрантів, і негатив стосується не лише конкретного злочину (незаконного перетинання кордону), але і їхнього походження взагалі.

У 1996 р. з'являється стаття², у якій автором визначається два типи нелегальних мігрантів, яких зупиняють в Україні, а саме: «свідомі» та «транзитні». Перші хочуть легалізуватися, другі їхати далі. Тобто, з'являється намагання, якось класифікувати мігрантів. Загалом в статті жодним чином не відзначається краще ставлення до нелегалів, але навіть вказуючи на «свідомих», як на тих, що хочуть легалізуватися, автор відзначає, що проблема не лише у самих нелегалах, але й у законі, який не дає їм доступної можливості перебувати легально в Україні.

Також у 1996 р. вийшла стаття лейтенанта Олександра Філя³, у якій він визначив, що мігранти переважно їдуть з країн Близького та Середнього Сходу, а також з країн Середньої Азії (тобто, регіонів де однією з найпоширеніших релігій є іслам). О. Філь підкреслює, що нелегальні мігранти є злочинцями, тому, з його слів, «ніхто з ними не церемониться». Наводяться конкретні приклади, коли мігранти вчиняли злочини, провозили наркотики та один випадок вбивства марокканцем людей. Окрім того серед осіб, які звернулися за статусом біженця, було багато хворих. Підсумовуючи, О. Філь зазначив, що держава повинна проводити жорстокішу політику щодо мігрантів. Тобто, на 1996 р. переважала думка, що мігранти, це безперечно виключно негативне явище, і злочин у вигляді порушення кордону, матиме наслідком інших злочинів.

У першому номері «Прикордонника України» за 1998 р. вийшла стаття капітана Андрія Кучерова⁴, в ній він звітує, що за 1997 р. було затримано 25494 порушників державного кордону України, третина із яких нелегальні мігранти. У статті, також, з негативного боку розповідається про фірми, що цілеспрямовано займаються легалізацією мігрантів на території України. Поява подібних фірм може означати, що частина мігрантів, які проникли на територію України в нелегальному статусі, готові витратити кошти на легалізацію свого перебування тут. Отже, Україна, у той час почала також ставати країною привабливою для міграції, а не лише до транзиту на Захід.

У 1998 р. була надрукована ще одна важлива, для нашого дослідження, стаття, що мала назву «Іноземець, біженець чи нелегал?»⁵. Автор капітан І. Дмитрієв стверджує, що українським прикордонникам вдалося зменшити значний вплив мігрантів, який до 1997 р. постійно зростав. Він, також, визначив країни, які за його класифікацією належать до ризикової міграції, це Афганістан, Індія та Ірак. На думку автора, для цих країн потрібно встановити квоти, щодо права перетину кордону. Щодо інших країн, то у міліції повинно бути право вимагати з будь-якого мігранта довідку

¹ Банних, В. (1995). Як зупинити навалу мігрантів. *Прикордонник України*, 3 (4519), 2.

² Фісон, Л. (1996). Кому на «пиріжок» від нелегального мігранта. *Прикордонник України*, 31 (4595), 6.

³ Філь, О. (1996). Лояльність – це добре. Тільки не у відношенні до нелегалів. *Прикордонник України*, 32 (4596), 3.

⁴ Кучеров, А. (1998). Навала нелегальних мігрантів триває. *Прикордонник України*, 1 (4661), 6.

⁵ Дмитрієв, І. (1998). Іноземець, біженець чи нелегал? *Прикордонник України*, 17 (4677), 2.

про несудимість, яку мусить надавати дипломатичне представництво країни, громадянином якої є дана особа. Щоб все це досягти, на думку І. Дмитрієва, потрібно змінювати законодавство, а саме приймати нові закони та робити суворішими вже прийняті. Дана стаття є прикладом загальної мігрантофобії 90-х рр., оскільки позиція автора, полягає в тому, що кожен мігрант є потенційним злочинцем, який повинен доводити свою невинність.

У 1999 р., з'являється стаття за авторством лейтенанта О. Слободяна під назвою «Нелегали не завжди мандрують у пошуках кращого життя. Інколи таким чином вони змушені рятуватися від загибелі»¹. Це вперше у газеті «Прикордонник України» з'явилася спроба об'єктивно оцінити міграційну ситуацію. Вже у назві статті закладена основна думка автора. Для прикладу наводиться історія з життя колишнього афганського військового підполковника Абдульхаміда, який в Україні рятував своє життя. Ця стаття є дуже важливою, оскільки вказує, на спробу з гуманістичних позицій глянути на міграційну проблему, і не бачити у кожному з мігрантів виключно лише потенційного злочинця.

Але, у тому ж 1999 р. з'явилася стаття у традиційному для газети «Прикордонник України» викладені. Лейтенант М. Йолтуховський² назвав роботу прикордонників «протистоянням навалі тисяч нелегальних мігрантів». На його переконання, наявність нелегалів у середині країни є причиною створення соціально-економічного дисбалансу. Також він наголосив на хворобах, що можуть привезти з собою нелегальні мігранти. Тобто, негативне ставлення до мігрантів у окремих авторів зберігалось. Використовуючи літературну стилістику на зразок «навала тисяч мігрантів», автор безперечно вказує на своє бачення міграційної проблеми.

У 2000 р. була надрукована стаття начальника управління у справах національностей та міграції Київської міської державної адміністрації Володимира Новіка³. Це друга стаття у «Прикордоннику України», в якій мігранти описуються позитивно. Якщо у статті лейтенанта О. Слободяна за 1991 р., є намагання зрозуміти нелегальних мігрантів, то В. Новік вказує на позитивні сторони міграції. За даними, що він наводить значна частина біженців, що потрапляють до України мають вищу освіту (понад 50% серед мігрантів-чоловіків). Деякі, навіть, мають наукові ступені, так у 1998 р. надійшло 11 заяв від осіб, що захистили дисертації. Автор аналізує, які біженці, що потрапили до України, можуть своєю діяльністю приносити реальну користь. Важливість статті в намаганні зрозуміти, які саме біженці потрапляли у той час до України, їх професійний та освітній рівень.

За 2001 р. відзначимо статтю начальника центрального бюро Інтерполу в Україні Віктора Семеновича Радецького⁴. Стаття достатньо типова, він стверджує, що мігранти переважно займаються незаконними справами (наркотиками та проституцією) і лише «дехто» легально веде комерційну діяльність. На відміну від статей, що виходили на початку 1990-х рр., в яких Україна переважно описувалася як транзитна територія, для В. Радецького очевидно, що більшість мігрантів, які потрапляють до України, планують тут залишатися. Автор вдається до риторичних зворотів, типу «азіатська навала». У даній статті не проводять статистичний аналіз, який відсоток мігрантів злочинців, те що мігранти, є переважно небезпечними особами продовжує бути апіорним твердженням для значної кількості посадовців, включаючи працівників з правоохоронної сфери.

У 2002 р. публікується стаття Олени Смірної⁵, в якій вона розповідає про вчених з Іраку, що намагалися через територію України потрапити до Німеччини. Серед п'яти осіб, яких затримали, троє були фізики-ядерщики, один хімік та один юрист. Коротко описувалася біографія цих осіб. Під час правління Саддама Хусейна вони мали гарну роботу та пристойну заробітну платню (приблизно п'ять тис. доларів США). З початку війни, рятуючи свої життя, вони були змушені втекти до Йорданії, де влаштувалися на мало оплачувану роботу (300 доларів). У Німеччину вони хотіли потрапити з метою знайти роботу за спеціальністю, проте добре усвідомлювали, що зарплату більше, ніж 2-3 тис. доларів вони не зможуть знайти. В даній статті ми бачимо трагедію конкретних людей, які з причини війни

¹ Слободян, О. (1999). Нелегали не завжди мандрують у пошуках кращого життя. Інколи таким чином вони змушені рятуватися від загибелі. *Прикордонник України*, 7 (4716), 4.

² Йолтуховський, М. (1999). Нелегали – перманентна проблема кордону. *Прикордонник України*, 42 (4751), 3.

³ Новік, В. (2000). Освітній рівень та фах біженців, які прибувають в Україну. *Прикордонник України*, 30 (4787), 18.

⁴ Радецький, С. (2001). Інтерпол протидіє мігрантам. *Прикордонник України*, 5 (4805), 5.

⁵ Смірнова, О. (2002). Іракські вчені намагалися незаконним шляхом дістатися Німеччині. *Прикордонник України*, 17 (4858), 6.

повинні кардинально змінити своє життя, і йти на значний ризик, щоб знайти роботу, яка б більше відповідала їхній кваліфікації. Ця стаття вирізняється гуманним ставленням до міграції та мігрантів.

Наступна, за хронологією, важлива для нас публікація вийшла у 2004 р., це інтерв'ю з провідним науковим співробітником сектору міграційних досліджень Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАНУ Оленою Малиновською¹. В цьому інтерв'ю вона висловлює думку, що не всі нелегальні мігранти стали такими з власної волі, часто це наслідок пошуку «мирного неба». Проблематичним для мігрантів є знаходження роботи, це пов'язано з тим, що таку особу важко офіційно оформити, і зважаючи на бюрократичні вимоги, роботодавцям не можливо законно працевлаштувати мігрантів. Саме складність легалізації мігрантів, на думку О. Малиновської, є однією з ключових проблем міграційної ситуації. Окрім того, в інтерв'ю відмічалось, що негативний імідж мігрантів формується пресою і вже потім проєктується на суспільство. Це нестиме шкоду Україні, оскільки старіння населення в майбутньому спонукатиме до залучення робочих рук з інших країн, тому бажано виховувати толерантність в суспільстві. Важливість даного інтерв'ю на шпальтах газети «Прикордонник України» є свідченням того, що мігранти можуть принести користь, а не лише шкоду, і саме ЗМІ роблять їх всіх в очах місцевого населення злочинцями.

У 2006 р. вийшло інтерв'ю заступника директора Департаменту охорони державного кордону генерал-майора Бориса Марченка з промовистою назвою «Незаконна міграція: була, є і буде»². В інтерв'ю Б. Марченко розповідає про загрозу національній безпеці, що на його думку створює нелегальна міграція. Одним з варіантів усунення цієї небезпеки є інтернування мігрантів, які вже мешкають в Україні. Тобто, таких осіб потрібно відділити від іншого населення, та помістити у певній місцевості, яку їм заборонено залишати. Ця стаття є дегуманізованим поглядом на мігрантів. Розуміючи, що нелегальна міграція є об'єктивним явищем, думку, що проблему можна спробувати вирішити лібералізувавши законодавство, Б. Марченко не поділяє.

У 2007 р. вийшла стаття Максима Сібурова³, з достатньо мігрантофобським змістом, яку варто розглянути. На думку автора міграція може стати наслідком значних соціально-економічних проблем. Він акцентує увагу на те, що у зв'язку зі скорочення населення України з часом збільшиться потік мігрантів з країн третього світу. Також, М. Сібуров прогнозує, що найближчим часом Східна Європа стане привабливішою за Західну для мігрантів з мусульманських країн, оскільки у Західній Європі швидко розпочнеться зростати рівень ісламофобії. Зазначимо, що за умов скорочення населення, Україна також гостро потребуватиме робочих рук, тому варіант по залученню мігрантів з країн третього світу цілком вірогідний. Щодо зростання ісламофобії у Західній Європі у порівнянні зі Східною, як довів у своїй статті співробітник Департаменту європейських досліджень Економічного університету в м. Кракові Конрад Педзівіатр⁴, рівень ісламофобії в Польщі вищий, в порівнянні з Францією, не зважаючи на те, що відсоток мусульман серед населення на порядок менший. Дана публікація це приклад проєктування пресою негативного іміджу мігрантів на суспільство, про що писала О. Малиновська у статті 2004 року.

У 2009 р. на шпальтах «Прикордоннику України» керівником прес-служби Державної прикордонної служби України Сергієм Астаховим⁵ була піднята актуальна, на той час, тема реадмісії нелегальних мігрантів з країн ЄС до України. Нагадаємо, що у 2007 р. був підписаний договір між Європейським Союзом та Україною, згідно з яким Україна повинна приймати назад до себе нелегальних мігрантів, які використали її територію як транзитну зону, під час спроб потрапити до країн ЄС. А потім, відправляти їх у країни їхнього походження, якщо буде можливість. Договір був ратифікований у 2008 р., і повинен був почати діяти з 1 січня 2010 р. В той час існував страх, що ЄС завалить Україну мігрантами, і тому С. Астахов у своїй публікації намагався довести, що подібний сценарій мало ймовірний. Аргументація була побудована, головним чином, на тому, що з 2004 р. відбувається послідовне зменшення кількості затриманих нелегалів. Окрім того, він стверджує, що неможливо перерахувати кількість іноземців, що перебувають в Україні, тим самим, солідаризуючись

¹ Малиновська, О. (2004). «Бранці» за власним бажанням. *Прикордонник України*, 31 (4962), 6.

² Марченко, Б. (2006). Незаконна міграція: була, є і буде. *Прикордонник України*, 11 (5030), 4.

³ Сібуров, М. (2007). Загроза Європі – загроза всьому світу. *Прикордонник України*, 25 (5089), 6.

⁴ Педзівіатр, К. (2015). Исламофобия в Польше (на материале новейших социальных исследований). *Ученые записки Казанского университета. Серия Гуманитарные науки*, 1, 242.

⁵ Астахов, С. (2009). Чи може лякати реадмісія з ЄС. *Прикордонник України*, 36 (5192), 3.

з думкою висвітленою вище у даному розділі. Таким чином, у 2000-ті рр., на відміну від 1990-х, у газеті «Прикордонник України», все частіше друкуються статті не лише з негативною думкою про мігрантів, але й з намаганням розібратися у міграційній проблемі з усіх сторін.

У 2011 р. вийшла публікація директора Департаменту охорони державного кордону генерал-полковника Павла Анатолійовича Шишоліна¹. В ній він знову підняв питання реадмісії з країн ЄС, і стверджував, що побоювання масовості даного явища є зайвими, оскільки на 1 січня 2010 р. звітти нам передали незначну кількість нелегалів. Тобто, він вважає міфом думку про те, що ЄС масово розпочне відсилати до України нелегалів. Одночасно з тим, П. Шишолін висловив власну думку, щодо сомалійських біженців в Україні. З його слів, за 2000-2001 рр. до нас прибули понад 400 осіб з Сомалі. Оскільки в Україні немає ні посольства, ні консульства Сомалі, робота з ними відповідних служб ускладнена. Проте, дана публікація не уникла мігрантофобії, і згадуючи сомалійських піратів, П. Шишолін наголосив, що не хотів, аби прибулі до нас сомалійці чимось подібним займалися. Прикладів злочинів, зроблених сомалійцями, не описується, водночас на них перекладається негативний імідж всієї країни.

Гостре інтерв'ю стосовно мігрантів надав у 2012 р. заступник директора Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України генерал-майор Олександр Бондаренко². Ще у вступі до інтерв'ю висловлювалися нарікання, що у Києві кількість «нетутешніх» облич зростає, і це, певним чином, визначає характер подальшої розмови. Зі слів О. Бондаренка переважна кількість незаконних мігрантів, що потрапляють до України, походять з Афганістану та Сомалі. Висловлюються звинувачення, щодо іноземних діаспор, що вони контактують зі злочинними угрупованнями, задля перевезення власних земляків. Згадується, що у 2011 р. 2500 особам було надано статус біженця, 1400 з них, це вихідці з Афганістану. Під кінець інтерв'ю О. Бондаренко зазначив, що іноземців варто прискіпливіше контролювати. В інтерв'ю вкотре висловлюється негативна думка про іноземців по факту їх походження, а також не відчувається розуміння, що Афганістан та Сомалі країни в яких небезпечно перебувати, отже біженці намагаються врятувати в Україні власне життя.

Дуже важливе інтерв'ю з головою представництва в Україні Міжнародної організації з міграцій Манфреда Профазі³ вийшло у 2013 р. В інтерв'ю акцентується увага, що за умови старіння місцевого населення, для зростання економіки обов'язковою умовою є залучення трудових мігрантів. Якщо демографічна ситуація в Україні не зміниться, ми змушені будемо запрошувати іноземців. Окрім того, як зазначив М. Профазі, природно ставитись до іноземців так, як наше суспільство хотіло, щоб ставилися до українців за кордоном. Важливість інтерв'ю, окрім порад морального характеру, в намаганні представника міжнародної організації показати проблеми міграції з іншого, більш позитивного ракурсу.

Після подій 2014 р., Революції Гідності та початку війни в Донецькій та Луганській областях, кількість публікацій у газеті «Прикордонник України» про зовнішню міграцію стрімко скоротилася. Більш актуальними були теми щодо бойових дій на Сході України та внутрішньо переміщених осіб. Виділимо лише дві публікації з періоду від 2014 по 2018 рр., які можуть дати певну інформацію, про актуальні для редакції газети проблеми пов'язані з міграцією іноземних громадян.

Як реакція на Європейську міграційну кризу 2015 р., у 2016 р. вийшла стаття Андрія Кучерова⁴. На думку автора, проблеми, що тоді гостро відчувалися у Європі, з високою ймовірністю створять певну небезпеку і для України. Щоб це якимось чином нівелювати, потрібно змінювати вітчизняне законодавство у напрямку посилення відповідальності за порушення пов'язані з міграцією. А. Кучеров, також, акцентував увагу на недостатньому рівні роботи дипломатичних представництв країн, звідки переважно їдуть мігранти. Так, посольство Афганістану, з його слів, не докладало зусиль для повернення своїх біженців назад у країну. Посольство ж Народної Республіки Бангладеш в Україні взагалі відсутнє, що теж ускладнює повернення біженців на батьківщину. Вказана стаття є

¹ Шишолін, П. (2011). Ми борімося не з кількістю незаконних мігрантів, а з організацією цих потоків. *Прикордонник України*, 14 (5268), 6.

² Бондаренко, О. (2012). Незаконна міграція: новий виток боротьби. *Прикордонник України*, 42 (5344), 4.

³ Профазі, М. (2013). Міграція – процес, що потребує ефективного управління. *Прикордонник України*, 25 (5375), 4.

⁴ Кучеров, А. (2016). Обережно: двері зачиняються. Міграційне законодавство в Україні може стати жорстокишим. *Прикордонник України*, 15 (5509), 4-5.

прикладом нерозуміння автора того, що представники посольства часто не бажають повернення біженців, які мають ворожі погляди, щодо керівництва держави. Одночасно особи, що втікають з країни, часто це роблять зі страху, а тому вони навряд чи захочуть мати справу з офіційним представництвом держави з якої вони тікають.

Підсумовуємо аналіз публікацій газети «Прикордонник України» за 1992-2018 рр., щодо зовнішньої міграції, заміткою Людмили Ткаченко¹, щодо консолідації дій Міжнародної міграційної служби з одного боку, та міграційної та прикордонної служби України з іншого. Після проведення спільної роботи було наголошено, що в Україні необхідно проводити керування міграційними процесами за європейськими стандартами. Для цього започатковано проект під назвою – «Підтримка управління міграційними процесами в Україні». Кошти на діяльність проекту були виділені країнами ЄС. Ця замітка з певним оптимізмом дозволяє дивитися на міграційну політику України у майбутньому.

Досліджуючи зміст надрукованих матеріалів газети «Прикордонник України», що виходив за період незалежності України відзначимо зміну як характеру нелегальної міграції, так і ставлення до цього процесу авторів, що там друкувалися. Всю першу половину 90-х рр. мігранти використовували Україну, як територію для транзиту до заможніших країн Європи. Враховуючи, що на той час східний та північний кордони України (з Росією та Білоруссю) були відкриті, мігрантів часто затримували під час спроби перетнути Західний кордон. Згодом значна увага почала приділятися іноземцям, які свідомо намагалися поселитися та легалізуватися в Україні. Це свідчило, про покращення економічної ситуації у порівнянні з поч. 1990-х рр., і певна частина мігрантів стала пов'язувати плани свого подальшого існування саме з Україною.

До 1998 р., про нелегальних мігрантів у вищезгаданій газеті писалося виключно в негативному ключі. Поступово з'явилися статті та інтерв'ю, в яких розпочали розглядати міграційну проблему з іншого ракурсу. У подібних публікаціях автори наголошували, що значна кількість нелегалів стали такими не з доброї волі, а у зв'язку з важкими обставинами на їхній батьківщині. Часто мігранти є нелегальними з причини недосконалості українського законодавства, та складності набути легального статусу. Окрім того, аналізуючи ситуацію зі старінням українського населення, такі автори як О. Малиновська чи М. Профазі, у своїх прогнозах стверджують, що в майбутньому українська економіка потребуватиме трудових мігрантів, тому формування негативу в ЗМІ щодо них є шкідливим.

References:

1. Babushkin, N. Prervannyj «tranzit» [Interrupted «transit»]. *Pogranichnik Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 25 (4329), 1. [in Russian].
2. Bannykh, V. (1995). Yak zupnyty navalu mihrantiv? [How to stop the invasion of migrants?]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 3 (4519), 2. [in Ukrainian].
3. Fison, L. (1996). Komu na «perizhok» vid nelehalnogo mihranta [To whom a «patty» from an illegal migrant]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 31 (4595), 6. [in Ukrainian].
4. Fyl, O. (1996). Loialnist – tse dobre. Tilky ne u vidnoshenni do nelehaliv [Loyalty is good. Just not for illegal immigrants.]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 32 (4596), 3. [in Ukrainian].
5. Kucherov, A. (1998). Navala nelehalnykh mihrantiv tryvaie [The invasion of illegal migrants continues]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 1 (4661), 6. [in Ukrainian].
6. Dmytriiev, I. (1998). Inozemets, bizhenets chy nelehal? [Foreigner, refugee or illegal?] *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 17 (4677), 2. [in Ukrainian].
7. Slobodian, O. (1999). Nelehalny ne zavzhdy mandruut u poshukakh krashchoho zhyttia. Inkoly takym chynom vony zmusheni riaturvatsia vid zahybeli [Illegals do not always travel in search of a better life. Sometimes in this way they are forced to flee death]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 7 (4716), 4. [in Ukrainian].
8. Yoltukhovskiy, M. (1999). «Nelehalny – permanentna problema kordonu» [«Illegals – permanent border problem»]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 42 (4751), 3. [in Ukrainian].
9. Novik, V. (2000). Osvitnii riven ta fakh bizhentsiv, yaki prybuvaui v Ukrainu [The educational level and specialty of refugees arriving in Ukraine]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 30 (4787), 18. [in Ukrainian].
10. Radetskiy, V. (2001). Interpol protydiie mihrantam [Interpol counteracts migrants]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 5 (4805), 5. [in Ukrainian].
11. Smirnova, O. (2002). Irakski vchenni namahalsia nezakonnym shliakhom distatsia Nimechchyny [Iraqi scientists tried to get to Germany illegally]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 17 (4858), 6. [in Ukrainian].

¹ Ткаченко, Л. (2018). Управління міграційними процесами за стандартами ЄС? *Прикордонник України*, 5 (5595), 2.

12. Malynovska, O. (2004). «Brantsi» za vlasnym bazhanniam [«Prisoners» of their own free will]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 31 (4962), 6. [in Ukrainian].
13. Marchenko, B. (2006). Nezakonna mihratsiia: bula, ye i bude [Illegal migration was, is and will be]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 11 (5030), 4. [in Ukrainian].
14. Siburov, M. (2007). Zahroza Yevropi – zahroza vsomu svitu [The threat to Europe is a threat to the whole world]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 25 (5089), 6. [in Ukrainian].
15. Pedziviatri, K. (2015). Islamofobija v Polshe (na materiale novejsih socialnyh issledovanij) [Islamophobia in Poland (based on the latest social studies)]. *Uchenye zapiski Kazanskogo universiteta. Serija Gumanitarnye nauki* [Scientific notes of Kazan University. Humanitarian sciences.], 1, 242. [in Russian].
16. Astakhov, S. (2009). Chy mozhe liakaty readmisiia z YeS? [Can scare readmission with the EU?] *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 36 (5192), 3. [in Ukrainian].
17. Shysholin, P. (2011). My borymosia ne z kilkistiu nezakonnykh mihrantiv, a z orhanizatsiieiu tsykh potokiv [We are fighting not with the number of illegal migrants but with the organization of these flows]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 14 (5268), 6 [in Ukrainian].
18. Bondarenko, O. (2012). Nezakonna mihratsiia: novyi vyток borotby [Illegal migration: a new round of struggle]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 42 (5344), 4. [in Ukrainian].
19. Profazi, M. (2013). Mihratsiia – protses, shcho potrebuie efektyvnoho upravlinnia [Migration is a process that requires effective management]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 25 (5375), 4. [in Ukrainian].
20. Kucherov, A. (2016). Oberezhno: dveri zachyniautsia. Mihratsiine zakonodavstvo v Ukraini mozhe staty zhorstokishym [Be careful, the doors are closing. Migration laws in Ukraine may become tougher]. *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 15 (5509), 4-5. [in Ukrainian].
21. Tkachenko, L. (2018). Upravlinnia mihratsiinymy protsesamy za standartamy YeS [Migration management according to EU standards]? *Prykordonnyk Ukrainy* [Border guard of Ukraine], 5 (5595), 2. [in Ukrainian].